

סימן א

עומדים לבצע חיסונים נגד קורונה, ויש מתנגדים, מה להשיב לשואלים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

חברות התרופות פיתחו לאחרונה חיסון נגד נגיף הקורונה, והחלו לחסן את תושבי העולם, יש בזה בלבול גדול בעולם, יש הרבה רופאים טוענים שהחיסון יעיל ואין בו שום סיכון.

אך מאידך יש רופאים הטוענים שהחיסון עדיין לא נוסה מספיק זמן, ואי אפשר לדעת את ההשלכות של החיסון הזה בעתיד.

יש המוסיפים שהחיסון עלול לעקר נשים, וגם לגרום למוות המוני, מה דעת תורה בנידון זה, להמליץ להתחסן או לשתוק?

תשובה

מדינות המתקנות שהמשלוח מאשרות את החיסון, ורוב הרופאים שמבינים איך החיסון עובד, הם אנשים ישרים והם בעד לקחת את החיסון, למרות שהניסוי נעשה בזמן קצר, לדבריהם יש לקחת את התרופה. אולם אותם האנשים הסוברים שהם לא בסיכון להדבק בקורונה, כיון שהם שמורים היטב, או שהם לא מוגדרים כאנשים בסיכון, ראוי שלא יקחו את החיסון, אלא ימתינו זמן מה, לראות אם אין חשש שהחיסון יגרום למחלות קשות.

מקורות ונימוקים

טענת
הרופאים נגד
חיסונים בכלל

ראשית יש רופאים שיש להם תהיות כעת נגד החיסון החדש, אמנם חלק מהרופאים הם נגד חיסונים בכלל, וחלקם טוענים שהחיסונים עלולים לפגוע בטווח ארוך במתחסנים, וחלקם טוענים שאמנם אין בזה חשש פגיעה לטווח ארוך, אבל בכל חיסון יש קצת סיכון, ובתוך כל הילדים שיקבלו את החיסון, יש ילדים מסוימים שלא רק שהחיסון לא ישפיע עליהם אלא אדרבה זה יזיק להם, ואם כן כעת הם בריאים, ולמה להם להכנס לספק סכנה, ואף שהסיכון הוא קטן מאד, אך מאידך גם הסיכון של המחלה שבדרך כלל מתחסנים אליהם היא קטנה.

תשובה: לגבי אלו שטוענים שהחיסונים עלולים לפגוע בטווח ארוך, יש לנו נגדים טענה שכבר שנים רבות נותנים את החיסונים, ולא שמענו על מקרים שהחיסון מזיק, וגם החיסונים מאושרים על ידי כל משרדי הבריאות של המדינות המתקנות בעולם, ואם היה בזה סכנה, לא היו מאשרים זאת, ובפרט שאנו רואים בחוש, שהחיסון מועיל, שעד לנתינת החיסונים, היו כמה מחלות קשות שהרבה ילדים ומבוגרים נזקקו, ומאז החיסונים, המצב הוטב.

החיסונים
בכללם הביאו
תועלת
לעולם

בנוגע לשאלה אם כדאי לאדם בריא להכניס עצמו לסכנה קטנה, כדי להנצל אולי מסכנה גדולה יותר, אם כי שתי הסכנות לא גדולות מדאי.

להכניס עצמו
לסיכון קטן

הנה בתפארת ישראל (בועז יומא פ"ח אות ג) דן בשאלה כעין זו, וז"ל: נ"ל היתר לעשות אינאקולאטיאן [חיסון] של פאקקען [אבעבועות רוח], אף שאחד מאלף מת ע"י האינאקולאטיאן [החיסון] עכ"פ אם יתהוו בו הפאקקען הטבעיים [המחלה הטבעית של אבעבועות רוח] הסכנה קרובה יותר, ולכן רשאי להכניס את עצמו בסכנה רחוקה כדי להציל את עצמו מסכנה קרובה.

מלשוננו משמע שאין זה חיוב על האדם לעשות חיסון, ומכל מקום רשאי לעשות כן, כיון שהסכנה מהמחלה גבוהה יותר מאשר הסכנה מהחיסון. [אך כהיום גם אחד מאלף לא מת מהחיסון, והסכנה היא הרבה יותר קטנה].

ואכן בזמנו היה פולמוס מאד גדול בין גדולי הפוסקים לגבי חיסון האבעבועות שהיתה מחלה קשה מאד אצל הילדים, וכשיצא החיסון הראשון לפני מאתיים וחמישים שנה, והיו ילדים שמתו מהחיסון, מה לעשות אם לקחת את החיסון או לא?

דיון בין
הפוסקים לגבי
חיסון נגד
אבעבועות

ויעוין בשו"ת זרע אמת (ח"ב סימן לב) באריכות בזה, שהיה גדולי עולם שאמרו שעדיף שלא לעשות חיסון, אף שהמחלה יותר מסוכנת מאשר החיסון, מכל מקום המחלה היא בידי שמים, וכאן מכניס עצמו בסכנה בידים, ואולי שב ואל תעשה עדיף. ולמעשה מסכים שמחלה שיש בה חשש דבר, עדיף לעשות חיסון, ובמחלה רגילה כמו אבעבועות, דעתו נוטה לעשות, אבל בכל זאת מי שאינו עושה יש לו על מי לסמוך.

אך כידוע שהחיסון הקודם היה שהילדים נחלו באבעבועות, רק שנחלו בצורה יותר קלה, והיו ילדים שפיתחו את המחלה באופן קשה, ועל זה דנו הפוסקים אם ראו להכניס עצמו לסכנה.

והנה הכף החיים (יו"ד סימן קטז אות ס) כתב, שעתה נתחכמו הרופאים יותר, שעושים זריקה על ידי מחט ביד הילדים, ועל ידי זה אין מוציאין הילדים חולי אבעבועות, ולכן לכו"ע יש לעשות את החיסון.

בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סימן כט אות ד) דן לענין עיקר הדבר מה נקרא ספק פיקוח נפש, ומה לא ועד איפה הגבול? וכתב גם אנכי בעניי הסתפקתי טובא בזה, אלא שמצד הסברה נלענ"ד, דכל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה, הרי זה חשיב כספק פקוח נפש, וקרינן ביה בכה"ג 'וחי בהם ולא שימות בהם', אבל אם אין רוב בני אדם נבהלים ומפחדים מזה אין זה חשיב סכנה, קצת דוגמא לכך זריקת חיסון לאבעבועות ילדים, אף על גב דמצד הדין אפשר שצריכים באמת להזדרז ולעשותו בהקדם האפשרי, אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותו, אך אעפ"כ אין רגילין כלל לעשותן בבהילות ובזריזות, ולפיכך אף אם באמת יש בזה קצת סכנה הו"ל כמ"ש חז"ל והאידנא שומר פתאים ה' וחלילה לחלל שבת עבור כך, משא"כ אם אחד נמצא במקום כזה שידוע ברור שאם לא ירכיב עכשיו את האבעבועות בשבת יצטרך לחכות ד' או ה' שנים, כיון דבזמן מרובה כזה ודאי נבהלים ומפחדים לשהות, אפשר דשפיר חשיב כפקוח נפש ודוחה שבת.

הרי שדעת בעל המנחת שלמה, שאם רוב הציבור מקבל את אי החיסון כסכנה, אף שהיא רחוקה, באופנים מסויימים מותר אף לחלל שבת כדי לקבל חיסון, וכל שכן שצריך לקבלו בימות החול, כיון שבציבור נחשב אי קבלת חיסון כסכנה, אף שהיא רחוקה.

כיוצא בזה כתב בחזון איש (אהלות סימן כ"ב ס"ק לה) אם מצוי הדבר, בזמן שמתריעים עליו, [אף שאין בשעה זו חולה קמן] הרי הוא בכלל חולי מהלכת והוי ליה כאויבים שצרו בעיר הסמוך לספר, [שמחללים שבת עבור זה]. עכ"ל.

כלומר מחלה כזאת שמתריעים עליה, אף שאין חולה לפנינו זה חשוב סכנה, וזה בכלל מגיפה, ואם כן כל שכן בעניננו כאשר אין צריך לחלל שבת על החיסון, ומכל מקום כיון שהרופאים מתריעים שאם לא יקבלו את החיסון, הרי המחלה תהיה מגיפה, צריך לקבל את החיסון, על אף הסיכון הקטן מאד שיש בחיסון.

מחלה כזו
שמתריעים
עליה, היא
חולי מהלכת

כל דבר
שהעולם
מחשיב
לסכנה, נחשב
לפיקוח נפש

חיסון החדש של ימינו שלדעת חלק מהרופאים לא נוסה מספיק

בנוגע לחיסון נגד הקורונה שהוא חיסון חדש, ועדיין לא נוסה מספיק, וגם רופאים שבדרך כלל בעד חיסונים, טוענים שהמחקר נעשה מהר מדי, ולא נוסה מספיק זמן, ויכול להיות שיש תופעות לוואי שעדיין נתגלו, ולכן כדאי להמתין עם החיסון, האם בכל זאת כדאי לקבל את החיסון?

קצת רקע על החיסון החדש:

החיסון החדש הנקרא באנגלית mRNA הוא חיסון חדש, שרק לפני כשנתיים נחשף לראשונה, כאשר ד"ר אוגור סאהין בעל חברת 'ביונטק' חשף את הרעיון בכנס מקצועי שהיה בברלין, והרופאים לא קבלו דבריו ברצינות, כמו כן עד לאחרונה החברה שלו לא פיתחה שום מוצר, ושום תרופה או פיתוח בר שימוש, ורק לאחר שפרץ נגיף הקורונה לעולם, התחילו המדענים להתייחס ברצינות לדבריו, ואז חתם הסכם עם חברת פיזר על ייצור החיסון הזה, כאשר הוא מקבל אישורים במהירות שיא, שמעולם לא היו, ולמרות הזמן הקצר שעבר, קיבל אישורים מהירים מהרבה מדינות בעולם, כשהרבה מדינות בעולם שופכות כסף רב כמים, העיקר למצוא את החיסון לקורונה שכל כך משבשת את העולם, נוצר כאן מירוץ חירום אל חיסון, תוך שנשפך על זה כסף רב, וכל המדינות המתקונות מתחרות ביניהם, מי יגיע ראשון אל החיסון, ויגרוף את הכסף.

כעת נביא שתי דעות מנוגדים מבעלי המקצוע בענין החיסונים:

בשיעור תורה לרופאים שמסר מו"ר ראש הכולל שליט"א במעיני הישועה, בא פרופ' רן בליצר תומך בחיסון, והציג את דבריו:

ראשית לגבי נתינת החיסון לילדים, מטבע הדברים לא נעשו שום ניסויים לגבי בטיחות החיסון לגבי ילדים, כי משרדי הבריאות בעולם דורשים רמות בטיחות גבוהות יותר בחיסונים הניתנים לילדים, ואלו לא נעשו, ולכן כרגע אין אישור לחסן ילדים. גם אני לא ממליץ לחסן ילדים, כי לא נעשו מספיק ניסויים על ילדים, גם אין מידע מדעי איך החיסון ישפיע על ילדים, ולכן אין לחסן ילדים בשלב הזה.

לגבי אנשים בסיכון: שנגיף הקורונה בשבילם הוא מאד מסוכן, ואם הם נדבקים הם עלולים לפתח מחלה קשה, ואף חלילה גרוע יותר, להם אני ממליץ להתחסן, כי גם אם בעוד זמן מה יתברר שיש איזה סיכון בחיסון, מסתבר שהסיכון של החיסון, לא מתקרב לסיכון של נגיף הקורונה.

בנוסף לכך, בעוד תקופה קצרה כאשר יחסנו הרבה אנשים, ישחררו את ההגבלות המוטלות על אנשים בגלל הנגיף, ואז יהיה קשה יותר להשמר, והסיכון שלהם להדבק, תהיה הרבה יותר גבוהה, והרבה יותר מסוכנת.

לגבי אנשים שאינם בסיכון, לדעתי גם הם צריכים להתחסן, כי הסיכון בחיסון אינו מוכח, והוא סיכון תיאורטי בלבד, מאידך, הסיכון בקורונה היא סיכון ממשי, שהוכח כבר לצערנו בהרבה מאד מקרים, ולכן עדיף לקחת את החיסון שהוא סיכון תיאורטי, מאשר להדבק בנגיף שהוא סיכון ממשי.

מאידך פרופ' ר' אוריאל לוינגר הי"ו, הציג דעה מנוגדת, שאין למהר כל כך, ואחר כך העלה את דבריו בכתב:

החיסון לקורונה שמופץ כיום, נבנה בדרך חדשה שלא נוסתה בחיסון על בני אדם, עד כה. התוצאות של ניסוי החיסון, מראות הצלחה במניעת מחלה קשה של המחסונים.

אך כאשר מסתכלים בתוצאות - הנתונים מראים שמדובר במספרים קטנים של האוכלוסיה בסיכון. למשל חולים מעל גיל 75 - המספר הכולל של הנסיינים הוא 850 - שזה אינו מספר גדול. כמו כן גם אצל המבוגרים או החולים בסיכון שכבר נוסו, אין פירוט אם זה הצליח למנוע מהם את המחלה בעתיד, [כלומר שמאד יתכן שלאחר החיסון יתברר שהחיסון בכלל לא הצליח לייצר נוגדנים, ואנשים אלו יהיה חשופים לנגיף, וגם זה מאד חמור, כי יחשבו שהם מחוסנים, ולמעשה אין להם שום נוגדנים].

מאידך הסיכון בחיסון חדש זה לאורך זמן אינו ידוע. כנראה הסיכון אינו גבוה, אך זאת נדע רק כעבור זמן נוסף.

לאור כך - הערכתי היא - אנשים בסיכון גבוה או אנשים הנפגעים מקורונה, שכתוצאה מהמצב הנוכחי אינם מתפקדים או פגועים חברתית ודומה - יש להפנותם לחיסון

אנשים צעירים ובריאים - בשלב זה לא למהר להתחסן - רצוי לקבל עוד ידע על החיסון, או שיגיע החיסון העשוי בדרכים המקובלות בעבר [כדוגמת החיסון השראלי] שבטיחותו יותר ניתנת להערכה.

להערכתי נצרך לחכות מספר חודשים - כדי שנקבל מספיק אינפורמציה.

תשובה

נאמר בשו"ע (יו"ד סימן שלו ס"א) נתנה התורה רשות לרופא לרפאות. ומצוה היא, ובכלל פיקוח נפש הוא..., ומיהו לא יתעסק ברפואה אלא אם כן הוא בקי..., ואם ריפא שלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין, אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד, וטעה והזיק, פטור מדיני אדם... עכ"ל.

והנה בימינו אין לנו בית דין של רבנים העוסקים בחכמת הרפואה, ולכן כתב בערוך השולחן (שם ס"ב) "האידנא צריך להיות מוסמך מהממשלה, שיש לו רשות ליתן רפואות לחולאים", יעו"ש בדבריו, ויתכן שדבריו אמורים על פי דברי המשנה והגמרא בגיטין (דף י ע"ב) ערכאות לא מרעי נפשיהו.

ולכן חיסונים אלו נקראים שיש להם אישור בית דין, ולכן להם יש לשמוע, והרי זה כאילו בית דין היו אומרים שיש להתחסן.

ואמנם יש שטוענים שאחוז הסיכון ממחלת הקורונה הוא לא כל כך גבוה, ואינו מצדיק להיכנס לסיכון העלול להווצר עקב החיסון.

הסיכון
מהקורונה
אינו גבוה

ויש להשיב על דבריהם שכדי לבדוק אם הסיכון מהקורונה גבוה, לא מספיק למנות רק את מספר המתים במגיפה, אלא גם את המספר החולים שהיו בסכנה, ונתרפאו^א. כמבואר בהגהות מיימוניות (שביתת עשור פ"ב אות ה) שלגבי אכילה ביום הכיפורים, אין צריך לחשוש שימות, אלא גם אם יסתכן מאי האכילה מאכילין אותו... וז"ל: "ולישנא דמיית אל יטעך... דמאי מיית שמתירא לחלות ולקלקל, כי חסרון האוכל מכאיב לב, ומתוך כך היא מתעלפת, ופעמים אינה מתרפאת.

יש לקחת
בחשבון גם
את החולים
שריו בסכנה

וכן כתב בשו"ע (או"ח סימן תריח ס"א) חולה שצריך לאכול, אם יש שם רופא בקי אפילו הוא עובד כוכבים שאומר: אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החולי ויסתכן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות.

ולכן כיון שברחבי העולם היו מליונים שחלו ונסתכנו, גם אם נתרפאו, מכל מקום מחלה זו נחשבת למחלה שגורמת לסכנה למליוני בני אדם, ומסתבר שגם אם החיסון יש בו סיכון, הרי זה כמו כל תרופה שיש בה סיכון, אבל בוודאי שאין הסיכון של החיסון גדול כל כך, כמו הסיכון מהמחלה עצמה, כי אם החיסון גם מסכן, לא היו הממשלות מאשרות כזה דבר, להחליף פרה בחמור, אלא על כרחך שהסיכון של החיסון קטן בהרבה. **ואם** כן זה כלול במה שאמרה תורה ורפא ירפא, שחולה יקח תרופה למחלתו למרות שיש בה קצת סיכון.

מחלה זו
נחשבת
למחלה
מסוכנת

אמנם יש שואלים שהרי החיסון ניתן גם למי שאינו חולה, ולמה אדם בריא יקח חיסון ויכניס עצמו לקצת סכנה?

למה שאדם
בריא יתחסן
ויכניס עצמו
לקצת סכנה

ויש לומר שהמצב כהיום שהסיכוי שיחלה ויסתכן, גדול בהרבה מהחשש שינזק מהחיסון, לכן צריך לשמוע לממשלות שיש להם רשות בית דין, והם טוענים שהסיכון של החיסון מזערי, והסיכון של המחלה גדולה בהרבה.

ציונים והוספות

א. בכ"א כסלו תשפ"א נתפרסם, שיש כ-67.5 מיליון מאומתים, מתוכם נספו כמיליון וחצי חולים, ואנו מתייחסים לחולים המאומתים הקשים, ולא לאלו שנספו.

ובפרט שרוב הרופאים בעולם מסכימים לכך, שאין סכנה בחיסון, ורק מיעוט רופאים טוענים שיש בזה סכנה, וכלל בידינו שהולכים אחר הרוב.

אמנם טענה זו שהתרופה נוסתה זמן קצר, ואין לנו עדיין מספיק ידיעות עליה, היא טענה צודקת, וכעין זה נשאלנו על ילד נמוך קומה, שכדי להגדיל את קומתו, רוצים ההורים להזריק לו מדי יום ביומו הורמונים. הרופא המטפל בזה, אומר להורים, שתרופה זו מאושרת כאן בארץ ישראל ובהרבה מדינות, אך מאחר והתרופה נמצאת בשימוש רק עשר שנים, לא ידוע לנו על תופעות לוואי שעלולות להופיע בעתיד הקרוב או הרחוק, כי יתכן שהתרופה מסרטנת, ואולי טמון בה הרס לאחת ממערכות הגוף, והדבר עדיין בחזקת נעלם. שאלו ההורים היא מהי דעת תורה, האם להשתמש בתרופה זו או עדיף להיות בשב ואל תעשה?

הצעת את השאלה לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל והשיב לי: וכי נסיון של עשר שנים לא מספיק? ואם תוך זמן זה לא שמענו על סיכונים ומחלות אין לנו לחשוש.

אולי יש להביא מקור לדבריו מאשה ששהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה, שנושא אשה אחרת (יבמות דף סד), הרי שעשר שנים הוא פרק זמן המוכיח על טבע האדם, וכך בעניננו עשר שנים מוכיחות שהטיפול טוב.

ואם כן רק תרופה כזו שכבר נוסתה עשר שנים, יש לנו וודאות שהיא טובה, אבל תרופה שהיא בשימוש זמן קצר, והתופעות הלוואי לא ידועות, לא כדאי לקחת אותה.

אמנם אם מחסנים הרבה מאד אנשים, יש לנו יותר אפשרויות לדעת על התופעות של הטווח הקצר, אבל על התופעות של הטווח הארוך, צריך לפחות נסיון של עשר שנים.

אמנם יש לומר שבתרופה של הורמון גדילה שזה לא כל כך חשוב, יש לחוש וצריך להמתין עשר שנים, אבל אם מדובר בתרופה למחלה קשה, ויש אנשים שהם בקבוצת סיכון, אין צריך להמתין זמן רב כל כך, ולכן להם מותר וצריכים לקחת את החיסון, גם אם אין עדיין מספיק נסיון.

ולכן מי שלא נמצא בקבוצת סיכון, אין צריך למהר לקחת חיסון כזה, שעדיין לא נוסה מספיק זמן.

כמו כן מי שנמצא בקבוצת סיכון, ונשמר מאד שלא להדבק, וגם יכול להמשיך לשמור, יתכן שגם הוא לא יקח את החיסון, וזאת על פי מה שכתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סימן לו) על אדם שצריך לעבור ניתוח, והרופאים אומרים, שאם ישכב במטה ולא ילך, יכול לחיות עוד כמה שנים בלי ניתוח, אלא שע"י הניתוח יחיה אותן השנים בלא צער, ויוכל לילך ולהתעסק בכל דבר כמו כל אדם, האם יעשה את הניתוח?

מי שבקבוצת סיכון אבל נשמר מאד

והשיב: פשוט לע"ד שאסור לעשות ניתוח, שיש בו סכנה, בשביל ספק שאם יעלה יפה יחיה אותן הימים בלא צער, ותמיהני על שכתר"ה מסתפק בזה.

אין להכנס לסכנה בשביל להמנע מצער

ואדרבה הא יש להסתפק אם מותר לעשות ניתוח שאין בו סכנה, דעכ"פ הא איכא איסור חובל. אבל מסתבר מאחר שהוא לכוונת רפואה ליכא איסור..., לכן יש להתיר בליכא סכנה ע"י הניתוח אם החולה רוצה בזה. אבל כשאיכא חשש סכנה שהניתוח אפשר ימיתנו אסור, מאחר דכשישכב במטה יכול לחיות כמה שנים בלא ניתוח.

אמנם בענינו הסיכון של החיסון אינו גדול כל כך כמו הסיכון של ניתוח, אבל בכל זאת למדנו, שמי שיכול להשמר, אף אם יש לו קצת צער, אסור לו להסתכן בשביל לחיות חייב נוחות יותר.

יש צד נוסף לטובת החיסון כי כן הורו גדולי ישראל, ואף אם הרופאים יטענו, שלא הניחו לפניהם את כל הצדדים, ויש עוד הרבה צדדים עלומים, מכל מקום שלמה המלך אומר במשלי (טו י) קָסָם עַל שְׁפָתַי מִלֶּךְ בְּמִשְׁפָּט לֹא יִמָּעַל פִּי. ופירש הגר"א המלך הוא כמו קסם, אף שמרמים אותו יקרה ה' דבר בפיו שיהא משפטו אמת, וזה שבמשפט לא ימעל פיו, והענין מאן מלכי רבנן, שפתותיהם כמו קסם, אף שיטעו לפי השאלה, מכל מקום במשפט לא ימעל פיו, כלומר בדין עצמו לא יטעו. ולכן אם אמרו שיש להתחסן, יש לסמוך עליהם.

אם גדולי ישראל הורו לקחת את החיסון הם לא יטעו

לסיכום: מדינות המתקנות שהמשלוח מאשרות את החיסון, ורוב הרופאים שמבינים איך החיסון עובד, הם אנשים ישרים והם בעד לקחת את החיסון, למרות שהניסוי נעשה בזמן קצר, לדבריהם יש לקחת את התרופה.

אולם אותם האנשים הסוברים שהם לא בסיכון להדבק בקורונה, כיון שהם שמורים היטב, ראוי שלא יקחו את החיסון אלא ימתינו לראות אם אין חשש שהחיסון יגרום מחלות קשות.